

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication.

To cite this please use the original publication:

Kaitala, E., Hjort, E., Nyrhinen, T., Aarnio, H., Laaksonen, C. 2022. Seksuaalikasvatus nuorten näköiseksi - seksuaalikasvatusmateriaalin kehittäminen yhdessä nuorten kanssa. Liito : Liikunnan ja terveystiedon opettajat ry:n jäsenlehti 1/2022.

Link to the original publication: [LIITO-lehti | Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry.](#)

All material supplied via Turku UAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Seksuaalikasvatus nuorten näköiseksi

– seksuaalikasvatusmateriaalin kehittäminen yhdessä nuorten kanssa

Teksti: Elina Kaitala, Emma Hjort, Tiina Nyrhinen, Heli Aarnio & Camilla Laaksonen

Seksuaalikasvatus on osa peruskoulujen opetussuunnitelmaa ja sen keskiössä on edistää seksuaalisuuden myönteisiä puolia sekä ehkäistä seksuaalisuuteen liittyviä haittoja. Lasten ja nuorten ääni ei ole kuitenkaan tullut riittävästi esille seksuaalikasvatusta suunniteltaessa. A Digital Program for Sexual Education in Secondary Schools (EDDIS) -hanke on pyrkinyt vastaamaan tähän tarpeeseen, ottamalla nuoret mukaan seksuaalikasvatuksen kehittämiseen.

Seksuaalisuutta on tarpeen tukea läpi elämän, koska seksuaaliterveydellä on vaikutusta moniin hyvinvoinnin osa-alueisiin: psyykkiseen hyvinvointiin, sosiaalisiin suhteisiin sekä fyysiseen terveyteen. Hyvä seksuaaliterveys tukee mahdollisuutta nauttia läheisyydestä ja seksuaalisesta parisuhteesta sekä kykyä suojautua seksitaudeilta, epätoivotuilta raskauksilta ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Seksuaalikasvatuksella on seksuaaliterveyden tukemisessa suuri rooli. Seksuaalikasvattajana toimivat nuorten elämässä kaikki, jotka nuoria kohtaavat: opetta-

jat, terveydenhuollon henkilökunta, nuorisotyöntekijät, vertaistoimijat ja tietysti vanhemmat.

Seksuaalikasvatus on osa peruskoulujen valtakunnallista opetussuunnitelmaa ja kirjattu osaksi jokaista peruskoulun luokka-astetta. Lisäksi seksuaalikasvatus näkyy kouluissa keskeisenä osana koulu-terveydenhuollon tehtäväkenttää. Suomessa seksuaalikasvatus perustuu viitekehukseen, jonka keskiössä on edistää seksuaalisuuden myönteisiä puolia ja ehkäistä seksuaalisuuteen liittyviä haittoja.

Uusia haasteita seksuaalikasvatukselle

Digitalisoituvaa maailmaa on muuttanut näkökuvia myös seksuaalikasvatuksen osalta. Tietoa on tarjolla paljon ja se on helposti saatavilla. Aikuisen tulee tukea nuorten digitaalista terveydenlukupäätöksiä ja yhdessä nuorten kanssa löytää ne keinot, joilla nuoret pystyvät erottamaan oikean tiedon väärästä. Digitaalisuus on tuonut eteen myös uudenlaisia haasteita seksuaalikasvatukselle. Internetin ja sosiaalisen median kautta uudenlaiset seksuaalisen häirinnän muodot ovat tulleet osaksi nuorten arkea.

Nuoret mukaan seksuaalikasvatuksen suunnitteluun ja materiaalin tuottamiseen

Nuoret kaipaavat keskustelua aikuisten kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Se että tarjotut keskustelunavaukset ja tarjottu tieto kohtaavat nuorten tiedontarpeet ovat tärkeässä asemassa. Seksuaalikasvatusmateriaalia on käytettävissä paljon, mutta niissä ei kuulu lasten ja nuorten

ääni. Sekä THL että WHO ovat peräänkuuluttaneet nuorten osallisuutta materiaalin kehittämisessä.

EDDIS-hanke osallistaa nuoret

Turun ammattikorkeakoulun koordinoima Erasmus + rahoitteinen EDDIS-hanke (A Digital Program for Sexual Education in Secondary Schools) on pyrkinyt vastaamaan tähän tarpeeseen, ottamalla nuoret uudella tavalla mukaan seksuaalikasvatuksen kehittämiseen. Kokemukset nuorten osallistamisesta seksuaalikasvatusmateriaalin kehittäjinä ovat hankkeen aikana olleet loistavia.

Hankkeen aikana kehitettiin yhdessä nuorten ja heidän opettajiensa kanssa sähköinen seksuaalikasvatukseen tarkoitettu oppimismateriaali. Hankkeeseen osallistui peruskoulujakouluja ja korkeakouluja Suomesta, Liettuasta, Kreikasta ja Portugalista. Oppimismateriaali on kehitetty eri puolilla Eurooppaa sijaitsevan, erilaisia kieliä ja kulttuureja edustavan maan yhteistyönä, joten sen oletetaan soveltuvan melko laajasti erilaisista taustoista ja lähtökohdista oleville oppijoille, vanhemmille ja opettajilla.

Sähköisen oppimismateriaalin kehittäminen oli pitkä prosessi

Kolmivuotinen hanke koostui viidestä eri vaiheesta, josta jokaisessa nuoret olivat kiinteästi mukana. Hankkeen alkuvaiheissa kartoitettiin eri menetelmin oppilailta, millaista seksuaaliterveyteen liittyvää tietoa tarvitaan ja millä tavalla tietoa olisi hyvä kouluissa oppia. Lisäksi kyseisiä asioita selvitettiin aikaisemmasta kirjallisuudesta ja hankkeeseen osallistuvien mai-

den säädöksistä, suosituksista ja ohjeista.

Toisessa vaiheessa jokaisesta hankkeeseen osallistuvasta maasta kokoontui kymmenen (yhteensä 40) 13-16-vuotiasta nuorta Liettuan Klaipedaan työstämään oppimisolustan runkoa yhdessä opettajien ja asiantuntijoiden kanssa. Leirillä pienryhmäkeskustelujen, ideariihien ja draaman avulla luotiin oppimisolustan teemat sekä muoto. Ahkeran työskentelyn lisäksi tutustuimme paikallisiin nähtävyyksiin ja toistemme kulttuureihin. Leiri osoittautui erittäin toimivaksi tavaksi kehittää uutta yhdessä nuorten kanssa.

Hankkeen kolmannessa vaiheessa nuoret kussakin maassa tuottivat oppimateriaalia oppimisolustalle. Oppimisolustalla on vaihteleva määrä erilaisia tehtäviä niin yksin tehtäväksi kuin yhdessä luokan kanssa pohdittavaksi ja kokeiltavaksi. Suomessa hankkeeseen osallistuneen yläkoulun oppilaat tuottivat materiaalia osana monialaisia päiviä ilmiöpohjaisen oppimisen mukaisesti. Tehtävistä parhaat pääsivät itse oppimisolustalle ja muiden maiden kielille käännettäväksi. Tehtävät oppimisolustalta löytyvät viidellä eri kielellä (englanti, suomi, liettua, kreikka ja portugali).

Hankkeen neljännessä vaiheessa nuoret opettajineen testasivat tehtäviä ja niiden toimivuutta osana oppituntejaan ja antoivat sekä yksittäisistä tehtävistä että koko

oppimisolustasta palautetta. Viimeisessä vaiheessa oppimisolustaa vielä muokattiin nuorten antaman palautteen ja opettajien ja asiantuntijoiden arvion perusteella.

Kehitetty materiaali osaksi opetusta

Hankkeen oppimistehtäviä voi hyödyntää monipuolisesti osana koulujen terveystiedon opetusta. Oppimisolustalta löytyy erilaisia tehtäviä mm. seksuaalioikeuksista, turvallisesta seksistä ja seksuaali-identiteetistä. Tehtäviä on laajalti koko seksuaaliterveyden aiheista. Tehtävät ovat pohdinta- tai toiminnallisia tehtäviä. Tunnella voi tehdä myös pari- ja ryhmätöitä sekä hyödyntää draamaa. Tehtäviä pystyy käyttämään joko oppituntien lisämateriaalina tai rakentaa koko oppitunti tehtävien pohjalta.

Oppimisolusta kaikkien käyttöön

EDDIS -oppimisolusta on nyt valmis ja se on vapaasti kaikkien käytettävissä osaksi opetusta tai muuta seksuaalikasvatustoittoa. Toivomme, että se herättää antoisia keskusteluja seksuaalisuudesta yhdes-

sä nuorten kanssa. EDDIS -oppimisolusta löydät osoitteesta <https://eddis.turkuamk.fi/fi/etusivu/>.

Hanke tuotti myös uusia avauksia seksuaalikasvatuksen kentällä. Nuorten keskusteluista nousi vahvasti seksuaalisen häirinnän teemat, joita monet nuoret kohtaavat niin arkipäivässään kuin sosiaalisessa mediassa. Tämän pohjalta on lähdetty toteuttamaan uutta Erasmus + -rahoitetta hanketta SHEHAP (Sexual Harassment Prevention in Secondary Schools). Hankkeen päätavoitteena on tuottaa koulutusmateriaalia nuorten seksuaalisen häirinnän ehkäisemiseen. Kaikissa hankkeen vaiheissa on edelleen keskeistä nuorten osallisuus, jotta kehitetty materiaali olisi juuri nuorten tarpeisiin vastaavaa ja siinä käytetty kieli heille luontevaa. Koulutusmateriaalia tullaan rakentamaan niin nuorille itselleen kuin heidän opettajilleen ja vanhemmilleen.

Kirjoittajat: Elina Kaitala, lehtori, terveydenhoitaja, Turun AMK. Emma Hjort, opettaja Vasaramäen koulu, Turun kaupunki. Tiina Nyrhinen, opettaja Vasaramäen koulu, Turun kaupunki. Heli Aarnio, lehtori, kättilö Turun AMK. Camilla Laaksonen, koulutus- ja tutkimuspäällikkö Turun AMK.

